

Alfabetiseren in een digitale leeromgeving met DigLin+

Gedachten en ervaringen van alfadocent Linda Duin

Linda is NT2-docente, mentor van de ANT2-plusklas bij Schakel aan Zee (Stichting Scholen aan Zee, Den Helder). Zij is in gesprek met de auteurs van DigLin+, Jan Deutekom en Ineke van de Craats, na een bezoek aan haar alfaklas.

De keuze

Heb je bewust gekozen voor DigLin?

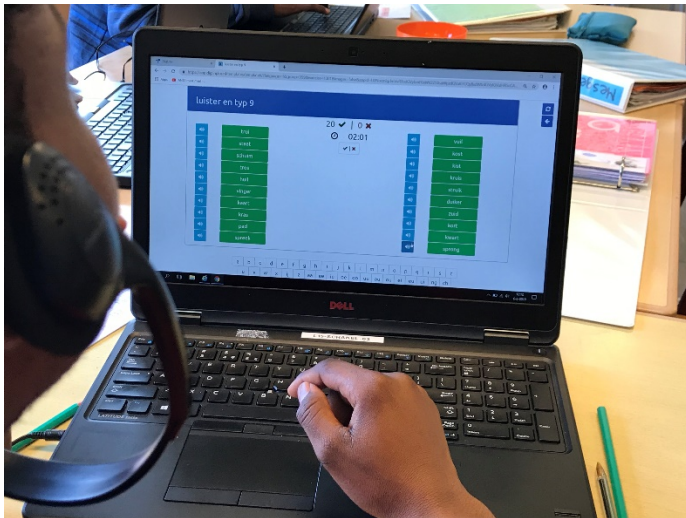
“Ja absoluut. Met de vorige methode die ik gebruikte, was ik heel veel zelf aan het werk en de leerlingen konden heel gemakkelijk ontsnappen. Op de LOWAN-studiedag (2016) zag ik een voorversie van DigLin+. Ik was onmiddellijk verkocht. Ik werkte pas twee maanden in de alfabetisering en stond open voor alles. Het voelde of ik steeds achter mijn leerlingen aanrende om ze bezig te houden, of non-stop aan het toetsen was, geheel tegen mijn visie in.”

Maar je kunt ook vinden dat DigLin+ één grote toetsbatterij is.

“Misschien, maar een leerling ervaart dat niet zo. Daar zit een heel stuk veiligheid in volgens mij omdat die leerling zelf iets aan het systeem geeft en hij de feedback terugkrijgt. Daar komt verder niemand aan te pas. Dus als je het fout doet, is er niemand die je op de vingers tikt van dat doe je fout. Dat zie je zelf en dat probeer je automatisch volgende keer te verbeteren. Ik denk dat dat wel heel krachtig is.”

In het alfabetiseringsdeel van DigLin+ worden eerst 16 lijsten van 20 woorden gepresenteerd die op allerlei manieren verwerkt worden, globaal, in analyse en synthese, typend, schrijvend, in korte zinnen, in een memory of in bingo's. Hoe reageren leerlingen daarop?

“Een meisje dat vorig jaar januari gestart is, verlaat nu (1,5 jaar later) de groep met Alfa-C op zak. Zij heeft alle fases doorgeworsteld. In het begin is zij heel lang bezig geweest met die woordenlijsten. Ze kan nu de woorden vlot typen en schrijven als ze het plaatje erbij ziet, maar puur op het gehoor is het nog problematisch. Dat is vrij uitzonderlijk. Jullie hebben net gezien hoe die jongen die hier nu net drie maanden bezig is in twee minuten en één seconde de 20 woorden van lijst 9 foutloos intypte na drie keer oefenen. Hij deed even een wedstrijdje met een andere leerling. Hij gaat als een speer en gaat door tot hij de digitale ondersteuning die er altijd bij alle woordenlijsten is, niet meer nodig heeft.”

Oefening baart kunst

De leerling die na drie pogingen de woorden van lijst 9 in 2:01 minuut foutloos typte. Het doel was dat in 2:30 met 1 fout te doen. Hij ging dus over zijn einddoel heen.

Papier als aanvulling op digitaal (en niet andersom)

Gebruiken leerlingen ook de foto's uit het blauwe boek (DigLin+ ABC en Lezen 1) als ondersteuning?

“Ja, dat is ooit begonnen omdat twee jongens die bij ons in de klas kwamen dat boekje met al die foto's kregen en daar zelf de woorden onder gingen schrijven. Dat vonden ze handig. En zo is dat is een beetje gebeven. Ik heb dat nooit geforceerd, van dat moet je doen.

Bij *Luister en typ* gebruiken ze die ook in het begin. Ik zeg dan “Je hebt de woorden eerst allemaal op papier onder die foto geschreven.” Dan pakken ze bij typen dat blad erbij als steun. En vervolgens laten we dat weer los: “Probeer zoveel mogelijk zonder dat blad te typen, maar je mag wel naar de foto's kijken. En uiteindelijk laten we de foto helemaal los. Dan moeten ze het louter op gehoor doen. Dat is wel de moeilijkste variant. Al die varianten (met en zonder plaatje en met en zonder geluid) zitten ook online in DigLin+ onder Schrijven.”

Leerlingen vinden Luister en typ vaak de moeilijkste oefening, maar ook de nuttigste. Het is een soort zelf-dictee met feedback op iedere letter.

“Iets dergelijks kom je ook later wel tegen met lezen. Ze kunnen het prima voorlezen maar als je vraagt wat het woord betekent, hebben ze geen idee. Dan hebben ze bijvoorbeeld een stukje gelezen en zit er een woord in als 'kwartier'. Ze kunnen 'kwartier' prima voorlezen maar ze weten dan nog niet de betekenis. Daarom vind ik de visuele ondersteuning die in DigLin+ zit ook heel mooi.”

Ja, maar hoe verder je komt, des te abstracter de woorden.

“Dat is ook een kwestie van opbouw. In het begin heb je meer ondersteuning en die wordt steeds meer losgelaten. Dat is ook de bedoeling, denk ik, want als je later een brief van de gemeente krijgt, heb je ook geen visuele ondersteuning.”

Dat klopt. Bij de woorden in de alfabetiseringsfase hebben we zoveel mogelijk facetten van het woord opgenomen: hoe het hele woord klinkt, wat het betekent (door middel van een foto), hoe het woord geschreven wordt, uit welke klanken (auditief) en uit welke letters (visueel) het bestaat. Aanvankelijk

wordt misschien maar één facet onthouden, zoals bij het meisje hierboven die nog geen betekenis had bij het 'kwartier'. Daar is het woord ook te abstract voor.

De eerste les

Linda, hoe verliep de eerste les met DigLin+?

“Oh van mij? Dat was een hele spannende, die eerste les met DigLin+. Wij hadden toen 30 leerlingen in de klas Alfabetisering. Er gingen er 10 naar een ander lokaal met een collega en ik had er 20 in dat lokaal zitten. 10 gingen aan de gang met DigLin+ en 10 gingen iets anders doen. Dus ze hadden mij niet en ze moesten voor de eerste keer gaan inloggen. Dat was heel spannend want dat lukte natuurlijk de eerste keer ... niet. Ik heb het geleerd aan één leerling die daar zat. Ik heb gezegd: “Kijk mee”. Die leerling ging mij helpen om het de anderen te leren en daarna heb ik nooit meer iemand hoeven te helpen.

De eerste keer dat ze in het programma werkten, hebben ze gewoon kunnen doen wat ze wilden. Gewoon: “Kijk maar rond.” Dat doe ik eigenlijk altijd op de eerste dag van een leerling want je hebt hier constant nieuwe instroom. Ze leren het elkaar ook wel een beetje. Maar de eerste keer gaan ze eigenlijk altijd kijken. En vervolgens krijgen ze een boek met alle foto's erin.”

Ja, zo zie je, als je ruimte geeft dan gaan mensen allerlei aparte dingen doen. Het verbaast me nog steeds wat ze allemaal uithalen.

“Ja, ik vind dat heel mooi als ze zelf met strategieën komen. Hetzelfde als met die twee leerlingen vandaag die zonder dat iemand dat gezegd heeft, allebei dezelfde oefening pakken en met elkaar een wedstrijdje gaan houden. Ja, dat is prachtig. Tempo is tenslotte een belangrijke factor in de automatiseringsfase.”

Motivatie en de duur van het alfabetiseringstraject

Linda, kun je een inschatting maken van hoelang bij jou in de klas het traject tot A1 duurt met gebruik van DigLin+ en het materiaal dat jij er nog naast gebruikt?

“Ik denk dat het per leerling erg verschilt. Als je kijkt naar een leerling met een gemiddelde leerbaarheid, zou dat binnen een jaar moeten kunnen. Als je kijkt naar de snelle leerlingen, dan kan het sneller. ik heb in het afgelopen jaar een jongen gehad die het in vijf weken deed. Die vloog er gewoon doorheen. Hij zat dag en nacht in dat programma.”

Bedoel je dan de woordenlijsten?

“Nee, alles. Die had alles doorgelopen. Ook het lezen. Die had zichzelf leren typen. Die haalde alles.”

Had hij thuis dan een computer?

“Nee, een telefoon, en hij ging naar de bibliotheek. Hij was zeventien en is doorgestroomd naar de reguliere NT2-klas en ook daar doet hij het snel. We hebben nog een andere jongen gehad die het heeft gedaan in totaal vier maanden. Hij kwam binnen met niks. Dat was, denk ik, een combinatie van een stukje leerbaarheid en van motivatie. Niet alleen de intrinsieke motivatie is daarbij belangrijk, maar ook dat je als docent kan stimuleren en er faciliteiten zijn om snel te kunnen vorderen.”

Ja, ik geloof wel dat zo iemand de motivatie heeft om die taal te leren, maar dat doel ligt ergens heel ver weg. Ook tijdens die route moet er motivatie zijn of ontstaan. Dat betekent dat het werken in DigLin+ op zichzelf ook leuk moet zijn. Dat kan ontstaan doordat er spelelementen in zitten en klokjes en puntentellingen.... Daardoor gaan ze door. Je vooruitgang blijven zien, dat is het geheim.

Linda vult aan: "Door naar jezelf te blijven kijken en te zien waar je zit. "Hé dit was beter dan de vorige keer. Ik vier mijn succes." Dat is ook waarom ik tegen de leerlingen zeg: "Schrijf het alleen op als je je verbeterd hebt, want dat mag je vieren." Leerlingen vullen namelijk hun eigen evaluatieformulieren in en bespreken die met mij. Ze lezen iets, ze schrijven iets en ik geef mijn oordeel.

Maar terug naar de duur van het traject. Volwassenen volgen meestal 9 uur per week les. Hier zijn leerlingen 25 uur per week echt bezig met lessen. Dat verschilt natuurlijk wel enorm van trajecten van 9 uur per week. En ze zijn niet alleen bezig met DigLin+ en alfabetiseren, maar ook met al die andere dingen. Ik denk dat de combinatie helpt. Maar als je puur kijkt naar wat ze in DigLin+ alleen bereiken in de 9 uur per week die ervoor staat, dan is het verschil niet zo groot, want ze hebben 5 uur DigLin+, 3 keer mogen ze ervoor kiezen en de meesten werken gewoon thuis. Als ze bij mij binnenkomen, vraag ik: "Heb je een telefoon? Vind je het leuk als we het programma erop zetten?" en als zeggen "Ja, dat vind ik wel leuk" dan doe ik dat. En onderweg in de trein of de bus gaan ze er mee bezig, of 's avonds thuis. Dat is hartstikke leuk."

Naar meer autonomie

Leuk en ongelooflijk effectief. Denk je dat Alfa C of A1 in 1 jaar halen net zo'n worst is als wanneer we zeggen: je kan Bingo in 1 minuut halen? Dus dat de hoge lat de haalbaarheid zal bevorderen?

Ja, ik denk het wel. Ik denk dat Alfa A wel moet kunnen in ongeveer 5 maanden en dat de twee Alfadelen B en C wel moeten kunnen in de rest van het jaar (dus in ongeveer 3 maanden ieder). Als leerlingen eenmaal Alfa A gehaald hebben, zie je dat ze de smaak te pakken hebben en doorgaan als een speer. Bij de teksten van Lezen 1 zeg ik nog: "Lees het twee keer" als ze langzaam zijn gestart. Bij de eerste leestekst die ze bij mij moeten lezen ga ik hun feedback geven en kijk ik van kun je al verder. De snelle leerlingen lezen alle teksten één keer en zijn klaar. Dan komen ze bij mij en lezen ze een tekst prachtig voor en laten ze zien dat ze die ook begrijpen. En bij Lezen 2 zeg ik ook niet per se "Je moet alle teksten lezen." Nee, "Je moet er zoveel kiezen. Dat moet jij zelf doen."

Kunnen we die cursist dan zelf een gevoel van kwaliteit meegeven zodat hij al weet: ik kan deze tekst nu goed genoeg, ik kan wel door naar de volgende tekst, kijk even mee.

"Ik denk van wel. Voor Lezen 1 heb ik nu een lijst gemaakt en daar heb ik vragen met wie, wat, waar, hoe naast gezet. Als ze klaar zijn, gaan ze vaak met z'n tweeën antwoord geven op die vragen. Wanneer dat lukt - het zijn heel andere vragen dan die in het programma staan; dat heb ik bewust gedaan – blijkt dat ze dat kunnen en zien ze dat ook van zichzelf. Ik heb daarvoor een nakijkmodel, gemaakt. Dan kunnen ze zelf de antwoorden controleren."

Ze bepalen dus zelf: "Ik kan deze tekst goed genoeg. Ik kan door naar de volgende."

En ze kunnen jou nog vragen: kijk je even mee met het voorlezen?

"Ja, daar zijn ze zelf de baas over."

De begeleidende rol

Heb je nou meer lef gekregen sinds je met DigLin+ werkt?

“Zeker, ha, ha, ha. Ja ik denk dat ik voorheen nog erg zoekende was naar wat er allemaal mogelijk is en waartoe leerlingen in staat zijn. Door toch een bepaalde afstand te nemen en het gewoon los te laten heb ik kunnen zien wat een leerling uit zichzelf al kan. Twee jaar terug zat ik veel meer naast die leerling en was ik eigenlijk samen met die leerling het programma aan het ontdekken. Ik was ook veel aan het sturen, terwijl ik nu alleen in het begin nog wel mee stuur. Maar ik stuur niet zelf, ik laat de klasgenoot aan wie ik ze koppel, hen helpen, met de handen op de rug. Raak de computer van de ander niet aan.”

Wat heb je het meest moeten afleren?

“Ingrijpen. Ik denk dat juist doordat ze zelf op onderzoek mogen, ze zelf inzien “Dit kan ik wel en dit kan ik niet.” En ze gaan nu veel sneller zeggen “Mevrouw, kunt u even komen?” in plaats van dat ik bij hen stond. Vooral het vertrouwen geven dat ze het kunnen maakt volgens mij dat ze sneller in zichzelf geloven.”

En de leerlingen houden het ook aardig vol want we hebben hen nu twee uur bezig gezien en jij hoeft nauwelijks iets te doen. Ze gaan rustig hun gang.

“Ze zijn niet te stoppen. Het enige waar ik nog wel in stuur is dat ik zeg: een half uur lezen, en zolang typen, nu zou je nog wat luisteren kunnen doen.”

Maar als iemand liever door wil gaan met typen, zeg je dan: dit is wat we gaan doen.

“Nee, nee. Ik geef alleen de kaders aan, van zoveel tijd zou je eraan moeten besteden. Ik sta meer achter dan voor mijn leerlingen.”

*****

DigLin+ is intussen uitgegroeid tot een forse jongedame.

Ze wordt begeleid door twee gidsen die de weg wijzen door het digitale programma:

Samen werken in de klas, ABC en Lezen 1, dat de basis legt voor technisch lezen,

en

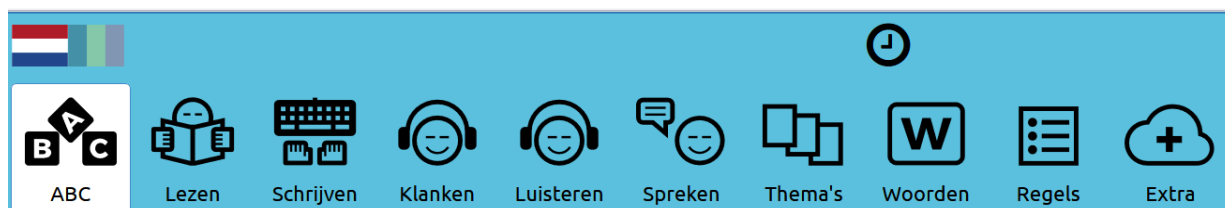
Samen werken in de klas, Lezen 2, 3 en 4, waarin het automatiseren van de leeshandeling centraal staat.

Het **DigLin+ Schrijfblok** is de jongste telg: daarin leert de leerling zorgvuldig de pen te hanteren, ondersteund door animaties op de computer.

Je kunt een indruk krijgen van de oefentypes in het alfabetiseringsdeel op

<https://test.fcsprint2.nl/menu/49#67&6566&16038>

Het totale menu

Onder de kop Woorden zijn ook de 100 woorden van de Startwoordenschat Alfa Leerlijn opgenomen met 10 oefentypen. Daar kunnen leerlingen zelfstandig op een tablet, laptop of computer mee oefenen. Van de 600 woorden van de Basiswoordenschat is de uitspraak opgenomen. Van woorden in een groen vak wordt een foto geactiveerd bij aanraking.

1. Ik ga naar school - ISK 600 woorden

Ik ga naar school
agenda
begrijpen (ik begrijp het
niet)
boek
bord
computer
dicht (doe dicht)
dit
docent
doe (doen)

0:00 / 0:01

Mensen beschrijven 1

2 ✓ | 0 ✗

01:05

Hij heeft een bril op.

Ze draagt een bril.

Luisteren: De leerling drukt op een blauw pijltje, beluistert de tekst en sleept de zin naar de juiste foto. Een foute sleepactie blijft niet hangen. Een goede sleepactie kleurt groen, de tekst verschijnt en kan door de leerling gelezen en uitgesproken worden. Hier kan zowel luisteren, lezen als spreken geoefend worden.

The screenshot shows a digital interface for a language exercise. At the top, a blue header contains the text 'Mensen beschrijven 1'. Below the header, there is a score indicator '0 ✓ | 0 ✗' and a timer '00:00'. A text box contains the instruction 'Vertel over deze mensen.'. Below this, three square photos are displayed. Under each photo is a small green square and a text label: 'blond' under the first photo (a young boy with blonde hair), 'oud' under the second photo (an elderly woman), and 'zwarte jas' under the third photo (a man wearing a black leather jacket).

Spreken (niet compleet): Nu moet de leerling zelf de foto beschrijven aan de hand van een steekwoord. De leerling kan zichzelf controleren door op het groene knopje te drukken. Dan hoort hij respectievelijk: Hij heeft blond haar./ Ze is oud. / Hij draagt een zwarte jas.

Het einddoel is: alle foto's kunnen in een korte zin beschreven worden. Om dit doel te bereiken zal er zeker een keer of 4 geoefend moeten worden.

In een volgend artikel zullen we de structuur en de opbouw van de resterende taalvaardigheden bespreken.

Ineke van de Craats en Jan Deutekom
Auteurs DigLin+